

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова Приймальної комісії

Вектор Ступля ХАДЖИНОВ

26 квітня 2024 року

ПРОГРАМА

вступного випробування зі спеціальності
для здобуття ступеня освіти «Доктор філософії»

Галузь знань 05 Соціальні і поведінкові науки

Спеціальність 053 Психологія

Освітньо-наукова програма Психологія

Програма вступного випробування для вступників на здобуття освіти за ступенем освіти «Доктор філософії» за спеціальністю 053 «Психологія», ОНП «Психологія» 2023 рік. – 17 стор.

Розробник: д.е.н., к.психол.н., професор, професор кафедри психології
В.А. Оверчук

Схвалено на засіданні вченої ради факультету філології, психології та іноземних мов 29 березня 2024 року (Протокол № 8).

ЗМІСТ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА.....	3
ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СКЛАДОВИХ ВСТУПНОГО ВИПРОБОВУВАННЯ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ.....	4
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ТА ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ	5
ПЕРЕЛІК І ЗМІСТ ТЕМ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ВСТУПНЕ ВИПРОБУВАННЯ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ.....	8
ПРИКЛАДИ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ.....	13
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	15

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Для вступу на навчання за ступенем освіти «Доктор філософії» за спеціальністю 053 «Психологія», освітньо-науковою програмою «Психологія» Донецького національного університету імені Василя Стуса необхідно скласти вступне випробування зі спеціальності в обсязі програми рівня вищої освіти магістра. Програма вступного випробування розроблена відповідно до Закону України «Про вищу освіту»; Статуту Донецького національного університету імені Василя Стуса; Положення про організацію освітньої діяльності в ДонНУ.

Вступники до аспірантури за спеціальністю при складанні вступного випробування зі спеціальності 053 «Психологія» мають виявити обізнаність у найважливіших питаннях психології, про усвідомлення ними досвіду сучасної практичної психології. При складанні вступного випробування вступники повинні показати глибину і усвідомленість знань у світі таких вимог:

- розуміння завдань теоретичної психології і практичної психології на сучасному рівні;
- висока науковість і обізнаність;
- розгляд питань у теоретико-психологічному та психолого-педагогічному аспектах;
- підтвердження теоретичних положень, з відповідних літературних джерел.

Вступне випробування зі спеціальності проводиться у формі тестування на платформі MOODLE. Кількість тестових питань **60**. Час проходження тестування – 60 хвилин. Оцінювання результатів проходження випробування здійснюється членами комісії відповідно до затверджених критеріїв оцінювання.

ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Вступне випробування проводиться у формі тестування за допомогою навчальної платформи Moodle в присутності членів фахової атестаційної комісії. Завдання для кожного вступника обираються програмою довільно із загального обсягу тестових завдань.

Вступне випробування проводиться у вигляді тесту, який складається з питань з різних галузей психології: загальної психології, соціальної психології, медичної психології, вікової психології, психодіагностики, експериментальної психології.

Загальна кількість – **60** питань.

Система випадковим чином відбирає тестові завдання різного типу з кожної теми відповідно до програми фахових випробувань. Час виконання – 60 хвилин.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Процедура оцінювання результатів зі спеціальності базується на системі визначених показників, які відображають об'єктивні знання й уміння. Сама оцінка розглядається, відповідно, як визначення ступеня засвоєння знань, умінь і навичок у співвідношенні з вимогами, що містять кваліфікаційні вимоги зі спеціальності та відповідні робочі програми з конкретних дисциплін. Критерії оцінки базуються на інтегрованих показниках рівня оволодіння вступником необхідними знаннями, вміннями та навичками і рівня кваліфікаційних вимог відповідного ступеня освіти.

Загальна кількість балів, які отримує вступник, – 200. Максимальна кількість балів, отриманих за вирішення тестових завдань, складає 100 балів, мінімальна кількість балів, складає 60 балів за 100 шкалою.

Усі тести закритого типу з вибором однієї правильної відповіді із запропонованих чотирьох варіантів.

Кожному вступникові на умовах випадкової вибірки призначаються **60 тестових завдань**, а саме:

А) 50 тестових завдань базового рівня, які оцінюються по 1,5 бали за кожне (R1);

Б) 10 тестових завдань другого рівня, які оцінюються по 2,5 бали за кожне (R2).

Оцінювання для визначення результату (**R**) проводиться за 100-бальною шкалою, відповідно до формул: $R1 = N \times 1,5$;

$$R2 = N \times 2,5$$

де N – кількість вірних відповідей на тестові завдання.

Максимальна кількість балів, отриманих за проходження тестування, складає 100 балів, мінімальна, яка потрібна для участі в конкурсному відборі, складає 60 балів, а саме:

$$R = R1 + R2$$

Конкурсний бал за вступний іспит за спеціальністю (ВІС) відповідно до Додатку 14 Правил прийому до Донецького національного університету імені Василя Стуса в 2024 році визначається за 200-бальною шкалою за формулою:

$$\text{ВІС} = R + 100$$

Результати випробування: Якщо вступник набрав менше 160 балів, він вважається таким, який не склав випробування, і не допускається до подальшої участі в конкурсному відборі. За умови успішного виконання запропонованих завдань вступник має право брати участь у конкурсному відборі.

У разі одержання однакової кількості балів переважне право при зарахуванні до аспірантури матимуть вступники:

- особи, яким відповідно до Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» надане таке право;
- особи, які мають наукові здобутки (публікації у наукових виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз даних; публікації у фахових виданнях; участь у міжнародних конференціях; перемоги у конкурсах наукових робіт та предметних олімпіадах) за обраною спеціальністю;
- ВПО, особи, які мають статус учасників бойових дій.

ПЕРЕЛІК ТЕМ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ВСТУПНЕ ВИПРОБУВАННЯ

Тема 1. Психологія в системі знань. Методологія як спосіб досягнення та побудови наукового знання. Специфіка психологічного знання у порівнянні з іншими гуманітарними та природничими науками. Структурні елементи психологічного знання. Проблема предмету та об'єкту в психології. Проблемні напрямки в психології. Можливості побудови єдиної психологічної теорії. Проблема каузальності в психології. Функції сучасної методології, її рівні, їх основна характеристика та значення в науковому дослідженні. Категоріальний апарат сучасної методології психології. Загальнонаукові та конкретно-наукові принципи, їх роль у науковому пізнанні психіки.

Тема 2. Методологічні основи психології. Методологічна структура психології. Поняття про науку як спосіб пізнання дійсності. Наукові категорії: підхід, теорія, концепція. Поняття наукової теорії та концепції. Основні методи психології. Науковий метод. Сучасні наукові школи в психології. Основні ознаки та характеристики наукового дослідження. Наукова, практична, дослідницька діяльність психолога. Категорії та поняття в психології: особливості, походження. Категорії свідомого та підсвідомого у психології. Категорія психічного, шляхи його пізнання. Категорії статичної та динамічної, раціонального й ірраціонального у психології. Категорії образу, переживання, мотиву у психології. Категорії особистості та діяльності у психології.

Тема 3. Основи психокорекції Поняття психологічної корекції та її специфічні риси. Співвідношення понять психокорекція та психотерапія. Особливості індивідуальних і групових психокорекційних заходів. Види психокорекційних програм. Основні вимоги до складання психокорекційної програми. Психокорекційна ситуація. Задачі групової психокорекції. Методи групової психокорекції. Основні напрями психодинамічної, глибинно орієнтованої корекції. Когнітивно-поведінковий напрям психокорекції. Клієнт-центрований підхід у психокорекції. Психокорекційна робота за теорією Е.Берна (транзактний аналіз). Психодинамічний напрямок.

Поведінковий напрямок психокорекції. Когнітивна модель корекції. Раціонально-емотивний підхід А.Елліса. Гештальт-терапія та основні поняття гештальт-підходу. Гуманістичний підхід в корекції.

Тема 4. Напрями сучасної психотерапії «Страсбурзька декларація» та її вплив на розвиток сучасної психотерапії. Етичні засади психотерапії. Психотерапія та психологічне консультування – спільне й відмінне. Загальні поняття психоаналізу, метод «вільних асоціацій». Концепція особистості З.Фройда – топографічна та динамічна моделі. Основні напрямки психоаналізу. Основні поняття гештальттерапії. П'ятишарова структура неврозу за Ф.Перлзом. Невротичні механізми за Ф.Перлзом. Основні поняття теорії К.Роджерса. Особистість, що повноцінно функціонує. Основні концептуальні поняття психодрами. Основні фази психодрами.

Тема 5. Основи психологічного консультування. Методолого-теоретичні аспекти консультування. Психологічне консультування в культурному контексті психологічної допомоги. Сутність і специфіка консультативної роботи психолога. Основні суттєві та процедурні відмінності психологічного консультування та психотерапії і психокорекції. Основні принципи консультування. Види і форми проведення консультативної сесії. Структура терапевтичної ситуації: клієнт – консультант – проблема. Скарга, запит, проблема. Динаміка і структура консультативного процесу: етапи і стадії консультування. Етапи роботи консультанта. Бесіда як основний метод роботи консультанта. Довіра у стосунках із клієнтом. Встановлення і підтримка контакту. Емпатія, прийняття і конгруентність. Особистісні та професійні характеристики консультанта. Роль і місце консультанта в ситуації консультування. Вимоги до особистості психолога-консультанта. Типові помилки консультанта.

Тема 6. Спеціальні галузі консультування Особливості консультування дітей і підлітків. Переваги і обмеження групового консультування. Сімейне консультування як окремий випадок групового консультування. Види сімейного консультування: подружнє і консультування по питаннях дитячо-

батьківських стосунків. Основні методи групового і сімейного консультування. Кризове консультування. Особливості короткострокового консультування.

Тема 7. Проблема особистості в сучасному світі Психологічні проблеми особистості у сучасному світі. Сучасні теорії розуміння особистості, їх відмінність. Особистість та глобалізація: криза ідентичності, нова якість життя, тощо. Особистість та міграційні процеси: криза ідентичності, соціальна напруженість в країнах, що приймають, зміни етнокультурного вигляду мігрантів тощо. Соціальні аспекти особистості. Психологія менеджменту. Конфліктологія. Тренінгова група як засіб та середовище для змін учасників. Динамічні процеси в тренінговій групі. Фази розвитку тренінгової групи.

Тема 8. Клінічна психологія. Стадії розвитку мозку в онтогенезі. Поняття і види нейромедіаторів. Поняття про норму та патологію в клінічній психології. Суб'єктивна та об'єктивна важкість захворювання. Поняття внутрішньої картини хвороби (ВКХ). Складові ВКХ. Компоненти ставлення до хвороби: когнітивний, емоційний та поведінковий. Чинники суб'єктивного ставлення до хвороби. Вплив віку та статі на формування ставлення до хвороби. Індивідуальнопсихологічні особливості реагування на хворобу. Типологія реагування на хворобу А. Лічко та Н. Іванова. Сенсорні процеси та різновиди їх порушень. Основні властивості уваги та їх експериментальне дослідження. Методики дослідження уваги. Підходи до визначення інтелекту. Психодіагностичні моделі інтелекту. Психогенні сексуальні розлади. Нетипова сексуальна поведінка. Психодіагностика, психометрія, психологічна оцінка. Характеристики ефективних тестів. Психологія здоров'я: системний підхід. Психологія здоров'я – нова область знання про людину. Підходи до поняття здоров'я. Завдання психології здоров'я. Відмінності між психологічним і психічним здоров'ям. Вплив критичних навантажень та екстремальних факторів зовнішнього середовища на функціонування психіки та формування психічних станів. Формування та перебіг стресу. Психічні стани при гострому та хронічному впливі стресора.

Тема 9. Психологічна корекція осіб з ненормативним розвитком
Психологічна корекція ненормативного перебігу сімейної соціалізації Основні види, методи та форми корекційно-розвивальних практик. Біхевіористські методи корекції. Метод систематичної десенсибілізації. Методи, засновані на принципі біологічного зворотного зв'язку. Жетонний метод. Холдінг. Сутність методу психодрами, форми та види психодрами. Методики психодрами. Методи ігротерапії. Структура дисфункціональної родини. Проблеми родинних дисфункцій з погляду теорії трансактного аналізу. Психокорекція з використанням 5 нового рішення та аналізу сімейного сценарію. Поведінкові методи сімейної психокорекції. Гештальт-терапія В. Сатир. Системні моделі сімейної психологічної корекції. Варіанти групової корекції порушених сімейних стосунків.

Тема 10. Порушення психіки та соціалізації Нозологічний принцип у психіатрії. Діагностичні принципи-альтернативи. Значення спадковості, соціально-економічних, екологічних і психологічних факторів у формуванні психічних розладів. Значення стану адаптаційних механізмів для збереження психічного здоров'я. Основні патогенетичні механізми психічної патології. Клінікопсихопатологічне дослідження. Метод спостереження. Цілеспрямована клінічна бесіда, описання психічного статусу. Етологічний метод. Поведінкові прояви психічних розладів. Залежні стани. Діагностичні критерії адиктивної поведінки. Стадії алкоголізму. Розлади психічних процесів внаслідок алкоголізму. Розлади особистості. Ознаки, чинники, стадії, діагностичні критерії наркозалежності; її соціальні наслідки.

Тема 11. Психосоматичні розлади і захворювання. Визначення поняття «психосоматичні розлади», «соматопсихічні розлади». Психосоматичні співвідношення в межах норми. Чинники розвитку психосоматичних розладів. Теорії виникнення психосоматичних розладів: Кортковісцеральна концепція. Класичний психодинамічний підхід (З. Фройд, К. Юнг, А. Адлер), теорія особистісних профілів (Е. Дамбар), теорія психосоматичної специфічності (Ф. Александер), алекситемічна концепція,

теорія психосоматичного «Его» (Аммот) та ін. Модель відмови від віри в майбутнє Дж. Енгеля й А. Шмале. Модель початкового порушення М. Балінта. Класифікація психосоматичних розладів та захворювань. Класичні психосоматичні захворювання. Психологічний аналіз психосоматичних розладів. Психологічний аналіз соматопсихічних розладів. Діагностика та корекція в психосоматиці.

ПРИКЛАДИ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ

1. Тестові завдання базового рівня:

1 До якої категорії порушень відносять дисграфію та дислексію?

Виберіть одну відповідь:

- а) педагогічна занедбаність;
- б) порушення мовлення;
- в) невстигаючі діти в школі;
- г) затримка психічного розвитку.

2. Основними галузями спеціальної психології є:

Виберіть одну відповідь:

- а) олігофренопсихологія;
- б) тифлопсихологія;
- в) сурдопсихологія;
- г) всі відповіді вірні.

3. Соціокультурна норма – це:

Виберіть одну відповідь:

- а) норма, що відповідає вимогам соціуму;
- б) середній діапазон значень на шкал вимірюваної психологічної властивості людини;
- в) офіційно чи не офіційно прийнятий у суспільстві рівень психологічної властивості людини;
- г) культурний показник певного суспільства.

4. Статистична норма – це:

Виберіть одну відповідь:

- а) середній діапазон значень на шкал вимірюваної психологічної властивості людини.
- б) рівень психологічної властивості людини
- в) уніфікація і приведення до єдиної процедури і оцінок тесту.
- г) дослідження сприятливих для впливу установок у досліджуваних.

5. Сукупність поведінкових, мотиваційних та пізнавальних особливостей психічної діяльності хворих, що виражаються у психологічних поняттях має назву:

Виберіть одну відповідь:

- а) психопатологічний симптом;
- б) патопсихологічний синдром;
- в) психопатологічний синдром;
- г) патопсихологічний феномен.

Правильні відповіді: 1 – б, 2 – г, 3 – в, 4 – а, 5 – б.

2. Тестові завдання другого рівня складності:

1. Який вид статистичного аналізу доводить наявність синхронних змін рівня вираженості двох ознак:

Виберіть одну відповідь:

- а) факторний
- б) кореляційний
- в) дисперсійний
- г) регресивний

2. Опитувальник LEITTER спрямований на:

Виберіть одну відповідь:

- а) на діагностику поведінкових порушень;
- б) на діагностику інтелектуальних порушень та невербального інтелекту;
- в) на діагностику осіб із аутистичним спектром;
- г) на діагностику контактності у осіб із психофізичними порушеннями.

3. Порушення мислення, яке проявляється у «закупорці думок», «обриві думок», раптовій зупинці, перерві асоціативного процесу, - це:

Виберіть одну відповідь:

- а) ментизм
- б) шпрерунг
- в) вербігерація
- г) інкогеренція

Правильні відповіді: 1-б; 2 – б; 3 – б.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ВСТУПНОГО ІСПИТУ

1. Бігун Н.І. Соціальна психологія: навчально-методичний комплекс дисципліни. Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2011. 108 с.
2. Борисенко В.Д, Устенко С. А. Організація наукових досліджень в Україні : навч. посіб. Миколаїв. нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського. Миколаїв : МНУ, 2016. 258 с.
3. Бочелюк В.Й. Методика та організація наукових досліджень з психології. К. : Центр навчальної літератури, 2018. 356 с.
4. Важинський С.Б., Щербак Т.І. Методика та організація наукових досліджень : навч. посіб. Сум. держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка, Держ. служба України з надзвичайн. ситуацій, Нац. ун-т цивіл. захисту України. Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2016. 257 с.
5. Варій М. Й. Загальна психологія : підручник у 2 т. Львів : Априорі, 2016. 382 с.
6. Васюк К.М. Експериментальна психологія: теоретичні та прикладні аспекти: навчальний посібник. Вінниця, 2020. 378 с.
7. Волянюк Н.Ю. Психологія наукової діяльності: монографія / Н.Ю. Волянюк, Г.В. Ложкін, А.Б. Колосов, Б.В. Андрійцев. Київ: КПІ імені Ігоря Сікорського Центр ДЗК, 2020. 352 с.
8. Галецька І. Клініко-психологічне дослідження: навч. посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 242 с.
9. Гальчук О.Я. Клінічна психологія: [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів]. К.: Атіка, 2012. 216 с.
10. Дідковська Л.І. Психосоматика: основи психодіагностики та психотерапії: навч. посібник. Л.: Вид. центр ЛНУ імені І. Франка, 2010. 264с.
11. Дубасенюк О.А., Самойленко О.А. Основи андрагогіки (для фахівців у галузі освіти дорослих): навч.-методичний посібник Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2020. 247 с.

12. Загальна психологія : підручник для студ. ВНЗ / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська [та ін.]. Київ : Каравела, 2019. 464 с.
13. Ільїна Н. Психологія творчості та обдарованості. Київ : Університетська книга, 2018. 227 с.
14. Корнілова Т.В. Експериментальна психологія: підручник. Київ, 2014. 325 с.
15. Кушнір Ю. В., Оверчук В.А., Шпортун О.М. Вікова та спеціальна психологія: навчальний посібник. Вінниця: Центр оперативного друку «Документ Принт». 2020. 384 с.
16. Максименко С. Д. Психогенетичний потенціал особистості: монографія. Т.1. Київ : Видавництво Людмила, 2021. 704 с.
17. Максименко С., Деркач Л., Кіричевська Е., Касинець М. Психологія когнітивних процесів: науковий посібник / Національна академія педагогічних наук України, Інститут психології імені Г.С. Костюка. Київ: «Видавництво Людмила» 2022. 420 с.
18. Москалець В. П. Загальна психологія: підручник. Київ: Ліра, 2020. 564с.
19. Никоненко Ю.П. Клінічна психологія: навчальний посібник. Київ: КНТ, 2016. 368 с.
20. Оверчук В.А. Патопсихологія з основами психіатрії. Навчальний посібник (видання друге, доповнене, змінене). Вінниця: ЦОП «Документ Принт», 2021. 456 с.
21. Оверчук В.А., Лапшова Н.С. «Методи дослідження в патопсихології». Навчальний посібник. Вінниця: ЦОП «Документ Принт», 2022. 465 с.
22. Поліщук В. М. Вікова і педагогічна психологія : навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2019. 352 с.
23. Поліщук В. М. Віковий кризовий розвиток людини: від народження до дорослості: навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2020. 459 с.

24. Полімодальність особистісного розвитку суб'єктів освіти у сучасному інформаційному суспільстві: науково-методичний посібник / кол.авторів; ред. Н. М. Токаревої. Кривий Ріг, 2022. 159 с.
25. Скребець В.О. Основи психодіагностики. Навчальний посібник. К.: Видавничий дім «Слово», 2003. 192 с.
26. Терлецька Л.Г. Вікова психологія і психодіагностика: підручник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2013. 608 с.
27. Федоренко Р. П. Психологія сім'ї : навч. посіб. / Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк : Вежа-Друк, 2021. 480 с.
28. Шахова О. Г. Соціальна психологія особистості: Навчальний посібник. Харків: «Контраст». 2019. 116 с.

Інформаційні ресурси

<http://appsychology.org.ua/index.php/ua/arkhiv-vydannia/tom-3>

<http://www.mps.kh.ua/archive/volumes>

<http://academia-pc.com.ua/product/203>

<http://www.medicom-mtd.com>